

سلوک رئیسی

زندگی شهید سیدابراهیم رئیسی از منظر رسانه‌ای و پژوهشی موضوعی قابل توجه برای محققان تاریخ معاصر، مطالعات اجتماعی و مطالعات فرهنگی است؛ چرا که نشان می‌دهد یک کنشگر چگونه می‌تواند با حضور مستمر و پر فراز و نشیب به بالاترین سطوح مدیریتی برسد و تأثیرگذار باشد. همزمان با دومین سالروز شهادت ایشان مروری بر چند کتاب منتشرشده درباره شهید خدمت داریم.

● **روایت رئیسی:** کتاب «روایت رئیسی: تأملی در اندیشه‌های حکمرانی شهید رئیسی» نوشته علی بهادری جهرمی و کمال کدخدامردی از سوی انتشارات «واژه‌پرداز اندیشه» منتشر شده و به بررسی مبانی، اصول و رویکردهای مدیریتی و حکمرانی سید ابراهیم رئیسی در جایگاه ریاست جمهوری ایران می‌پردازد. این اثر با تکیه بر سخنرانی‌ها، پیام‌ها و بیانات شهید رئیسی، الگویی از مدیریت اجرایی و حکمرانی در نظام جمهوری اسلامی ایران ارائه می‌دهد. نویسندگان با رویکردی تحلیلی، تلاش کرده‌اند تا از خلال سخنرانی‌ها، پیام‌ها و تصمیمات اجرایی رئیسی، الگویی از مدیریت اجرایی در نظام جمهوری اسلامی ایران ترسیم کنند. کتاب در سه بخش اصلی تنظیم شده است: مبانی و بنیان‌های مدیریتی، اصول مدیریتی و رویکردهای مدیریتی شهید رئیسی، هر بخش به یکی از ابعاد کلیدی سبک حکمرانی او می‌پردازد؛ از خدمات‌محوری و دین‌مداری تا عدالت‌محوری، مردم‌مداری و قانون‌محوری. اثر حاضر در فضایی نگاشته شده که دولت سیزدهم با چالش‌های متعددی در عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی روبه‌رو بود و تلاش دارد نشان دهد که چگونه رئیسی با تکیه بر ارزش‌های انقلاب اسلامی و توصیه‌های رهبری، مسیر مدیریت کشور را پیش برد. کتاب همچنین به جایگاه ویژه قوه مجریه و نقش رئیس جمهوری در ساختار جمهوری اسلامی ایران اشاره می‌کند و با استناد به بیانات رهبر شهید، رئیسی را به عنوان الگویی برای مدیران و مسئولان کشور معرفی می‌کند.

● **کلاس شهادت:** گزیده‌ای از اندیشه‌های اخلاقی، اجتماعی و اعتقادی شهید جمهور، سید ابراهیم رئیسی است که مطالب آن توسط محمد حسین فرمائی گردآوری و پژوهش شده و از سوی انتشارات کتابستان معرفت منتشر شده است. در این کتاب، به چگونگی ورود شهید رئیسی به عرصه مدیریت از سال ۱۳۵۹ و حضور در جایگاه‌های مختلف از جمله دادیاری، دادستانی کرج، دادستانی

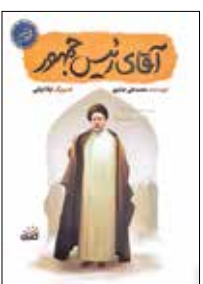
تهران و ریاست سازمان بازرسی کل کشور پرداخته شده است. همچنین دوران ریاست او در قوه قضائیه به تفصیل شرح داده شده است. این کتاب ویژه به نقش ابراهیم رئیسی در دوران پس از انقلاب اسلامی و فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و قضایی او می‌پردازد و تصویری جامع از زندگی و اندیشه‌هایش ارائه می‌دهد. در این اثر اشاره می‌شود که شهید رئیسی در آذرماه سال ۱۳۳۹ هجری شمسی در خانواده‌ای روحانی در شهر مشهد به دنیا آمد و از همان کودکی در مسیر علوم دینی و حوزوی قدم گذاشت. کتاب حاضر به تبیین زندگی، تحصیلات و فعالیت‌های او می‌پردازد و تلاش دارد تا با استفاده از برخی سخنان سید ابراهیم رئیسی در مجالس گوناگون، گوشه‌ای از اندیشه اخلاقی، اجتماعی و اعتقادی او را در مقابل نظر خوانندگان قرار دهد. به اعتقاد مؤلف کتاب، خدمت، عبارت جدا نشدنی از نام شهید رئیسی بود و مزد خدمت و جهاد به قصد رضایت الهی چیزی نیست جز شهادت.

● **در آستان دوست:** کتاب «در آستان دوست» گزارشی جامع و مستند از دوره تولیت شهید سید ابراهیم رئیسی در آستان قدس رضوی است. این کتاب به شکل روایی و تحلیلی تنظیم شده و تلاش می‌کند ابعاد مختلف مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی این دوره را بازتاب دهد. در سراسر کتاب، تأکید اصلی بر پیوند میان زائران، مجاوران و مدیریت آستان قدس دیده می‌شود. کلیدواژه

محوری اثر، خدمت برای مردم و حرکت در مسیر رضای الهی است. یکی از محورهای اصلی کتاب «در آستان دوست» تأکید بر زائرمحوری است. در این بخش روایت می‌شود که چگونه شهید رئیسی مدیریت آستان قدس را با اولویت قرار دادن کرامت و آسایش زائران پیش برد.

خدمات رفاهی، کسرتش امکانات زیارتی، و توجه ویژه به نیازهای زائران محروم و کم‌درآمد، بخشی از اقدامات معرفی شده در کتاب است. روایت‌ها نشان می‌دهد که زائر نه تنها میماند، بلکه محور اصلی برنامه‌ریزی‌های آستان قدس به شمار می‌رفت. این کتاب به طرح خادم‌پیزی به عنوان ابتکاری بزرگ می‌پردازد. در این طرح، میلیون‌ها نفر از سراسر کشور و حتی خارج از ایران به عنوان خادم یار اسام رضاع) معرفی شدند. این اقدام نه تنها مشارکت عمومی را گسترش داد، بلکه حس تعلق به حرم مطهر رضوی را تقویت کرد.

● **آقای رئیس جمهور:** کتاب «آقای رئیس جمهور» از مجموعه «قهرمان من» به قلم محمدعلی جابری و تصویرگری لیلی اربابی از سوی انتشارات کتابک به چاپ رسیده است. نویسنده در این کتاب از مجموعه «قهرمان من» به سراغ زندگی خادم‌الرضا، سید ابراهیم رئیسی رفته و داستان زندگی او را با روایت‌های کوتاه و بیان ساده و روان به رشته تحریر درآورده است. کتاب «آقای رئیس جمهور» هجدهمین

عنوان از مجموعه کتاب‌های «قهرمان من» است که ۲۰ داستان از زوایای شخصیتی و ویژگی‌های اخلاقی زندگی شهید خدمت سید ابراهیم رئیسی و ابعاد مختلف شخصیت برجسته و مردمی او را از دوران کودکی تا شهادتش برای نسل نوجوان روایت می‌کند. عناوین این ۲۰ داستان عبارت‌اند از: «مدرسه»، «بزرگ‌تر از من»، «هدیه ویژه»، «خانه اشرفی»، «پیکان»، «زیارت عاشورا»، «عبا»، «اولین سفر استانی»، «آقا اجازه»، «بابا رئیسی»، «مدافع حرم»، «رئیسی مرسی»، «پیرزن»، «درخواست درگوشی»، «منم یتیم بودم»، «سلام فرمانده»، «ملاقات با نخست‌وزیر»، «چتر بردارید»، «چرا اینها رو نمی‌گیرن» و «آخرین سفر استانی». در پایان کتاب بخشی با عنوان «خودآزمایی» دارد که مخاطبان کتاب با پاسخ به آن ۱۰ سؤال چهارگزینه‌ای از متن کتاب و درباره شهید سید ابراهیم رئیسی، می‌توانند خویش خود از این کتاب و شناخت خود از این شخص را محک ببزنند.

و رفتارهای رقابتی کاندیدها روایت می‌شود که واکنش‌های مردمی و چهره‌های سیاسی و اجتماعی را در این رقابت‌ها بازتاب داده می‌شود. این واکنش‌ها از موضع‌گیری‌های متنوع رسانه‌های طیف‌های مختلف تا واکنش‌های کاربران در شبکه‌های اجتماعی را شامل می‌شود که همگی یک فضای رقابتی داغ را در کشور ایجاد کرده‌اند. در ادامه این فصل، وقایع روزهای چهارم تا نهم تیر ۱۴۰۳ روایت می‌شود که این فصل با عنوان «تا آخر می‌مونی دیگه؟» روزهای پایانی رقابت‌های انتخاباتی کاندیدها و همچنین برگزاری مرحله اول انتخابات را روایت می‌کند که در آن، پزشکیان و جلیلی به دور بعدی انتخابات راه می‌یابند. در این فصل، روزهای هیجان‌انگیز انتخاب رئیس جمهوری در کشور روایت می‌شود که با نزدیک شدن به نقطه پایانی و سرنوشت‌ساز انتخاب رئیس جمهوری چهاردهم جمهوری اسلامی ایران، هیجان انتخاباتی در کشور هم به اوج خود می‌رسد و هم کشور در آستانه یک مقطع تاریخی حساس قرار می‌گیرد.

دو انتخابات در ۵۰ روز

برای فصل ششم کتاب که عنوان «دو انتخابات در ۵۰ روز» برای آن انتخاب شده، وقایع سرنوشت‌ساز روزهای دهم تا چهاردهم تیر ۱۴۰۳ روایت می‌شود که شامل مناظرات انتخاباتی پزشکیان و جلیلی هم هست. نویسنده کوشیده در این فصل، بخش‌های مهم و تعیین‌کننده سخنان دو کاندیدای راه یافته به مرحله دوم را عیناً در کتاب خود بیابید که جنبه استنادی آن هم حفظ شود. در کنار این مناظرات اصلی کاندیدها، واکنش‌های افراد حقیقی و حقوقی به این مناظرات هم در ادامه آمده که مراود کوشیده این واکنش‌ها از طیف‌های مختلف سیاسی و اجتماعی باشد که دیدگاه‌های اجتماعی را هم به ادامه این فصل، مارتن اولیه جمع کاندیدهای ریاست جمهوری روایت می‌شود که در آن روزهای سخت و اندوهگین، فضای نسبتاً هیجانی و رقابتی ایجاد کرده و کشور را به سمت یک انتخابات زودهنگام پیش می‌برند.

پس از رئیس جمهور شهید

نگاهی به کتاب ۲۲ روز، یک روایت نزدیک نوشته اسماعیل رضانی

مستندنگاری

علی الله سلیمی

نویسنده و منتقد

روز ۳۰ اردیبهشت ماه سال ۱۴۰۳ با حادثه سقوط بالگرد حامل سیدابراهیم رئیسی، رئیس جمهوری شهید و همراهنانش در منطقه وزرقان آذربایجان شرقی، ایران وارد یک مرحله حساس تاریخی شد که می‌توانست به بحران مدیریتی در ارکان کشور، هر چند مقطعی، منجر شود اما با تدبیر و تلاش مسئولان ارشد حکومتی و مدیران اجرایی، امور جاری از مدار عادی و طبیعی خود خارج نشد و جریان امور هر چند تحت‌الشعاع حادثه درناک سقوط بالگرد حامل شهید رئیسی و همراهنانش بود و سایه سوگواری ملی در کشور همواره احساس می‌شد، اما مراحل مختلف مدیریت بحران با هماهنگی مسئولان و همراهی مردم طی بیش از ۷۰ روز با موفقیت طی شد و جمهوری اسلامی ایران با انتخاب جانشین رئیس جمهوری شهید، وارد مرحله تازه‌ای از تاریخ معاصر شد. شرایط و ویژگی‌های این مقطع تاریخی حساس توسط افراد مختلفی مکتوب و منتشر شده که یکی از تازه‌ترین آثار در این زمینه، کتاب «۲۲ روز، یک روایت نزدیک: از سقوط بالگرد رئیسی تا تحلیل جانشین» به قلم اسماعیل رضانی است که از سوی انتشارات سیمای شرق منتشر شده است.

روایت بحران

روایت بحران، بخشی از فعالیت‌های مستندسازی وقایع، حوادث و بحران‌های سیاسی و اجتماعی است که در آن، مؤلف پیا پویاگر با استناد به شواهد موجود در صحنه و همچنین گفته‌های شاهدان عینی و نیز اسناد و تصاویر مستند بر جا مانده از واقعه به روایتگری بحران از منشا تا سرانجام آن می‌پردازد و دقیق‌تر برسد. اعضای دولت از تاریخ شفاهی یک دوره تاریخی خاص را تشکیل می‌دهد که بعدها می‌تواند به عنوان یکی از منابع استنادی تاریخ‌نگاران، محققان و پژوهشگران حوزه‌های گوناگون قرار گیرد. کتاب «۲۲ روز، یک روایت نزدیک: از سقوط بالگرد رئیسی تا تحلیف جانشین» به روایت اسماعیل رضانی، یکی از آثار قابل توجه در این زمینه است که در آن کوشیده شده رازی اصل بی‌طرفی در روایتگری را که لازمه این نوع وقایع‌نگاری تاریخی است رعایت کند و فقط به بازگویی روند، جزئیات و حواشی حادثه از نزدیک، به واسطه جایگاه حقوقی رازی، که در زمان حادثه، معاون ارتباطات دفتر معاون اول رئیس جمهوری در دولت سیزدهم بود، بپردازد. از این منظر، تمرکز اصلی کتاب حاضر بر نحوه مدیریت اجرایی کشور در محدوده زمانی معین، از سقوط بالگرد رئیسی تا تحلیف جانشین است و تقریباً همه اتفاقات آن دوره تاریخی را با جزئیات از منظر رازی پوشش می‌دهد.

نقش و جایگاه رازی بحران

نقش و جایگاه رازی و موضوع کتابی که او روایت می‌کند، معمولاً ارتباط تنگاتنگی با همدیگر دارد. به همان میزان که رازی به اصل موضوع نزدیک باشد و اشرف بیشتی به جزئیات و تبعات سوژه آن موضوع خاص تألیف می‌کند، به اصل واقعه نزدیک و روایت او ماندگارتر است. از این زاویه، کتاب «۲۲ روز، یک روایت نزدیک» از این جهت اهمیت دارد که رازی کتاب از نظر حقوقی در زمان واقعه از جایگاهی مناسب و نزدیک به اصل واقعه برخوردار بوده است. تمرکز اصلی کتاب بر ۲۲ روز سرنوشت‌ساز در کشورمان است که در آن مقطع تاریخی مهم، اداره امور اجرایی کشور با معاون اول رئیس جمهوری شهید سیدابراهیم رئیسی، یعنی محمد مخبر بوده است. در آن زمان، اسماعیل رضانی (رازی و مؤلف کتاب) در جایگاه معاون ارتباطات دفتر معاون اول رئیس جمهوری در دولت سیزدهم قرار داشته که طبعاً نزدیک‌ترین فرد به امور ارتباطات در شرایط بحرانی آن روزها بوده است. بنابراین، مؤلف کتاب به واسطه جایگاه شغلی خود در آن زمان در موقعیت ویژه و نزدیک به واقعه قرار داشته که از نزدیک شاهد سلسله اتفاق‌های

درون دولت و سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با دولت سیزدهم بوده است. البته او در کتاب خود، کوشیده مشاهدات و برداشت‌های خود از وقایع کشور را با استناد به اسناد و منابع معتبر روایت و در مواردی از اطلاعات اسنادی استفاده کند.

حاج‌آقا‌ها‌داسان؟

مباحث و موضوعات کتاب حاضر در ۹ فصل تنظیم شده که فصل اول با عنوان «حاج‌آقا‌ها‌داسان؟» روند وقایع از ۳۰ اردیبهشت، روز سقوط بالگرد حامل شهید رئیسی و همراهان تا ۴ خرداد را شامل می‌شود. این فصل آرازی به نوعی حساس‌ترین و نفس‌گیرترین فصل کتاب است، چرا که شوک ناگهانی وارده به ارکان باقی‌مانده از دولت سیزدهم و همچنین مقامات ارشد کشور و در مرحله بعد، جریان‌های سیاسی و گروه‌های مردمی رابطه به لحظه روایت می‌کند. نویسنده کوشیده رابطه زمان، حادثه و روایت را به روز یکشنبه ۳۰ اردیبهشت در حالت «روزنوشت» به خود گرفته و حتی در برخی موارد، در بین روزها، ساعات معین و مرتب‌شد با وقایع هم مشخص شده است. به عنوان مثال، در اولین روایت کتاب که مربوط به روز یکشنبه ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۳ است و رازی از این روز به عنوان «روز صفر» هم یاد کرده، بخشی از وقایع به طور اختصاصی مربوط به ساعت ۱۵ همان روز است: «یک ربع به سه، پای پله‌های ساختمان دولت؛ اولین خبر همین جا می‌رسد: خیلی شمرده‌شمرده و به تاهتهای پله‌های ورودی ساختمان دولت: «زنیابا با بالگرد رئیس جمهوری قطع شده است!» همه در بهت و حیرت فرو می‌روند، اما به توصیه مخبر فرار می‌شود جلسه هیأت دولت آغاز شود تا خبرهای تکمیلی و دقیق‌تر برسد. اعضای دولت نمی‌توانند گویی‌های‌شان را به داخل جلسه ببرند؛ بنابراین هنوز وزرا از چند و چون ماجرا اطلاع ندارند. جلسه آغاز می‌شود و نیم ساعت بعد اخبار تکمیلی می‌رسد: «نشانی از بالگرد رئیس جمهوری نیست؛ احتمالاً دچار سانحه یا فرود اضطراری شده باشد.» (۱۱) ادامه این فصل به مراحل جست‌وجو در محدوده سقوط بالگرد حامل رئیس جمهوری شهید و همراهان می‌پردازد که در نهایت با پیدا شدن اجساد، واکنش‌های اولیه در داخل و خارج از کشور راد پی‌دارد.

آن مرد نیامد

فصل دوم کتاب در وقایع روزهای ششم تا چهاردهم خرداد ۱۴۰۳ می‌پردازد. این فصل با عنوان «آن مرد نیامد»، روزهای بدون سیدابراهیم رئیسی شهید، در ساختمان دولت را روایت می‌کند که فضای عمومی کشور هنوز سوگوار شهیدان خدمت است اما روند امور کشور همچنان در جریان است. در وقایع‌نگاری روزهای مهم این محدوده زمانی، پنجشنبه ۱۰ خرداد (۱۱ روز بعد از حادثه) روز نسبتاً مهمی در آن مقطع تاریخی

است. رازی نوشته: «امروز ثبت‌نام کاندیدهای ریاست جمهوری شروع شد و جلیلی چراغ اول را روشن کرد. عده‌ای از طرفدارانش خودچوش بیرون از وزارت کشور منتظرش بودند. با پیراهن مشکی و همان کت سفید به تا افتاد و کمی حاشیه‌ساز شد...» (ص ۱۳۲) در ادامه این فصل، مارتن اولیه جمع کاندیدهای ریاست جمهوری روایت می‌شود که در آن روزهای سخت و اندوهگین، فضای نسبتاً هیجانی و رقابتی ایجاد کرده و کشور را به سمت یک انتخابات زودهنگام پیش می‌برند.

پزشکیان، قالیباف و آقاسعید!

روایت روند وقایع از روزهای پانزدهم تا بیست و هفتم خرداد ۱۴۰۳ در فصل سوم کتاب آمده که روزهای منتهی زودهنگام ریاست جمهوری در کشورمان را روایت می‌کند. این فصل با عنوان «پزشکیان، قالیباف و آقاسعید!» در کنار پوشش اخبار کاندیدهای باقی‌مانده در مراحل نهایی این مارتن نفس‌گیر، بیشتر به فعالیت‌های تدارکاتی هیأت دولت به ریاست معاون اول رئیس جمهوری برای برگزاری هر چه منسجم‌تر و موفق‌تر انتخابات ریاست جمهوری در آن شرایط خاص اختصاص یافته است. در بخشی از این فصل که مربوط به روز چهارشنبه ۱۶ خرداد (۱۷ روز بعد از حادثه) است می‌خوانیم:

«امروز اولین جلسه هیأت دولت بعد از پایان ثبت‌نام‌های انتخاباتی بود. همه به شوخی می‌گفتند که یک تعداد رئیس جمهوری به ریاست معاون اول دور هم جمع شده‌اند. مخبر در این جلسه یک پیشنهاد داد. سرانجام در فصل پایانی و نیم کتاب که عنوان «نهمین رئیس جمهور» برای آن انتخاب شده و شامل روزهای یکم تا نهم مردادماه سال ۱۴۰۳ است، آماده‌سازی مجرای انتقال قدرت از تیم دولت سیزدهم به تیم جدید و دولت چهاردهم روایت می‌شود که در این فصل، محمد مخبر، معاون اول شهید رئیسی در جایگاه مدیریت اجرایی کشور در روزهای بعد از شهادت رئیس جمهوری شهید تا انتخاب رئیس جمهوری جدید نقش مدیریتی خود را ایفا می‌کند و امور اجرایی کشور وارد مرحله تازه‌ای می‌شود.

فصل دوم کتاب در وقایع روزهای ششم تا چهاردهم خرداد ۱۴۰۳ می‌پردازد. این فصل با عنوان «آن مرد نیامد»، روزهای بدون سیدابراهیم رئیسی شهید، در ساختمان دولت را روایت می‌کند که فضای عمومی کشور هنوز سوگوار شهیدان خدمت است اما روند امور کشور همچنان در جریان است. در وقایع‌نگاری روزهای مهم این محدوده زمانی، پنجشنبه ۱۰ خرداد (۱۱ روز بعد از حادثه) روز نسبتاً مهمی در آن مقطع تاریخی

به وقت مناظرات

فصل چهارم کتاب با عنوان «به وقت مناظرات» به موضوع داغ مناظرات انتخاباتی کاندیدهای نهایی اختصاص یافته که وقایع انتخاباتی روزهای بیست‌وهفتم خرداد تا سوم تیر ۱۴۰۳ را شامل می‌شود. در این فصل بیشتر تب و تاب انتخابات

رازی پایان‌ها

اسماعیل رضانی، از مدیران فرهنگی کشور که علاوه بر معاونت ارتباطات دفتر معاون اول رئیس جمهور در دولت سیزدهم، مدیرکلی روابط عمومی و ارتباطات مردمی جمعیت هلال احمر و سرپرستی روزنامه شهروند را در کارنامه خود دارد، نویسنده کتاب‌های ویژه درباره درگذشت‌های معروف در تاریخ معاصر کشورمان است. او به‌طور اختصاصی در این حوزه فعالیت کرده و به‌واسطه آثار مستندی که درباره درگذشت چهره‌هایی نامدار همچون اکبر هاشمی رفسنجانی، سردار شهید حاج قاسم سلیمانی، مرتضی پاشایی و عباس کیارستمی نوشته و منتشر کرده، شناخته شده است. از عناوین کتاب‌های شاخص او می‌توان به «هوس قمار آخر: بازخوانی پرونده درمانی عباس کیارستمی در گفت‌وگو با پزشکیان»، «چهل روز پس از حاج‌قاسم»، «چهل روز پس از هاشمی»، «یکی بود، یکی نبود: مرثی پاشایی» و «لتر تازه: ۲۲ روز، یک روایت نزدیک: از سقوط بالگرد رئیسی تا تحلیف جانشین» اشاره کرد.

چهل روز پس از هاشمی

حاج قاسم

هوس قمار آخر